Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi
Third Sector Social Economic Review
59(3) 2024, 1788-1801
doi: 10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.24.09.2490

Araştırma Makalesi

Üniversite Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Algılarının ve Bilişsel ve Duygulanımsal Empati Düzeylerinin İncelenmesi[1]

Investigation of University Students' Perceptions of The Disabled and Their Cognitive and Affective Empathy Levels

Hacı ÇALIŞKAN	Hande ŞAHİN
Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü haci.caliskan1313@gmail.com https://orcid.org/0000-0001-7662-5970	Prof. Dr., Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi hande_k1979@yahoo.com https://orcid.org/0000-0002-0012-0294

Makale Geliş Tarihi	Makale Kabul Tarihi
15.08.2024	**10.09.2024**

Öz

Gerçekleştirilen bu çalışma; üniversite öğrencilerinin engelli bireylere yönelik algıları ile bilişsel ve duygulanımsal empati düzeylerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda araştırmaya Kırıkkale Üniversitesi'nde aktif öğrenim görmekte olan öğrenciler dâhil edilmiştir. Bu çalışma nicel araştırma modeline uygun olarak betimsel yöntem kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada; katılımcıların bireysel özelliklerine ilişkin verilere ulaşmak amacıyla sosyo-demografik bilgi formu, Engelli Bireylere Yönelik Algı Ölçeği ile Bilişsel ve Duygulanımsal Empati Ölçeği kullanılmıştır. Örneklemin belirlenmesinde olasılıklı örnekleme yöntemlerinden küme örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu amaçla çalışma örneklemini 2023-2024 eğitim yılı güz döneminde Kırıkkale Üniversitesi'nin on iki fakültesinde öğrenim gören öğrenciler yerleşme puan türlerine göre tabakalandırılarak Hukuk Fakültesi, Veterinerlik Fakültesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi ve Güzel Sanatlar Fakültesi'nde öğrenimine devam eden öğrencilerin gönüllü katılımları esas alınarak, beş fakülteden 970 öğrenci oluşturmuştur. Elde edilen sonuçlara göre; çalışmaya katılan öğrencilerin engelli algıları ve bilişsel duygulanımsal empati düzeyleri ile cinsiyet, öğrenim gördükleri fakülte arasında anlamlı fark bulunurken, engelli algıları ile ayrıca gelir düzeyi arasında da anlamlı fark belirlenmiştir ($p<0.0.5$). İki ölçeğin toplam puanları arasındaki ilişkiye bakıldığında ise Engelli Bireylere Yönelik Algı ile Bilişsel ve Duygulanımsal Empati arasında negatif ve düşük düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Bilişsel ve Duygulanımsal Empati, Empati, Engelli, Engellilik Algısı, Üniversite Öğrencisi*

Abstract

This study aims to examine the perceptions of university students towards individuals with disabilities and their cognitive and affective empathy levels. In this context, students who are actively studying at Kırıkkale University were included in the study. This study was carried out using descriptive method in accordance with the quantitative research model. In the study, socio-demographic information form, Perception Scale for Individuals with Disabilities and Cognitive and Affective Empathy Scale were used to obtain data on the individual characteristics of the participants. Cluster sampling method, one of the probability sampling methods, was used to determine the

[1] Bu çalışma "Üniversite Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Algıları ile Bilişsel ve Duygulanımsal Empati Düzeylerinin İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Önerilen Atıf /Suggested Citation
Çalışkan,H. & Şahin, H., 2024, Üniversite Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Algılarının ve Bilişsel ve Duygulanımsal Empati Düzeylerinin İncelenmesi, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 59(3), 1788-1801.

sample. For this purpose, the study sample consisted of 970 students from five faculties, based on the voluntary participation of the students studying at the Faculty of Law, Faculty of Veterinary Medicine, Faculty of Humanities and Social Sciences, Faculty of Health Sciences and Faculty of Fine Arts, stratified according to the placement score types in the fall semester of the 2023-2024 academic year. According to the results obtained, there was a significant difference between the perceptions of disabled people and affective empathy levels of the students participating in the study and their gender and faculty of study, while a significant difference was also found between the perceptions of disabled people and income level (p<0.0.5). When the relationship between the total scores of the two scales was analysed, a negative and low level relationship was found between Perception of People with Disabilities and Cognitive and Affective Empathy.

Key Words: *Cognitive and Affective Empathy, Empathy, Disability, Perception of Disability, University Students*

1. Giriş

İnsan; doğar, büyür ve ölür. Doğumdan ölüme kadar geçen ve yaşam olarak adlandırılan bu süreç içerisinde bireylerin, doğuştan veya sonradan afetler, yeterli olmayan beslenme koşulları, kazalar veya hastalıklar sonucu fiziksel, psikolojik, duyusal ve sosyal yeteneklerini kaybetmeleri sonucunda engelli olması, yaşamsal faaliyetlerini kısmen veya tamamen engellemekte ve sosyal hayatlarını sürdürmelerini zorlaştırmaktadır (Beşer ve ark., 2006, s.267-275; Şahin ve Erkal, 2012, s.767). Meydana gelen bu iş yapabilme yeteneğindeki azalış sonucunda engelli bireyler tarih boyunca pek çok sorunla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bu doğrultuda tarihsel süreçte engelli bireylerin en çok mücadele etmesi gereken alanlardan birisi ise toplumun ön yargılarına rağmen kendi varlığını devam ettirebilme mücadelesidir.

Bazı toplumlarda engelli kişiler ikinci sınıf insan olarak ötekileştirilip "tanrının lanetini almış kimseler" gibi çeşitli dışlanmalara maruz bırakılmış ve bir takım batıl inançların ortaya çıkmasına dahi sebep olmuştur. Engelli kişilerin, bireysel şanssızlıklarının sebebi ya ilahi takdir olarak görülmüş ya da içinde bulunulan toplumsal yapının geleneklerine özgü bir fikir yapısından meydana geldiği düşünülmüştür. Bunun yanı sıra merhamet kuramına göre engellilik; kimi zaman ilahi bir cezalandırma kimi zaman da ilahi seçme nedeniyle merhametli, hayırsever, iyi davranışlarda bulunulması gereken durum olarak nitelendirilmiştir (Okur ve Erdugan, 2010). Bazı toplumların aksine çeşitli dinlerin ve inançların da bıraktığı etkiyle engelli bireyler belirli düzeylerde saygıyla karşılanmışlardır.

Bilgi toplumunun oluşturduğu yeni şartlar sebebiyle her birey dünyayı oldukça farklı algılamaktadır. Bu farklılığın sebepleri arasında bireyin gelişimsel düzeyi, aile yapısı, ekonomik durumu gibi çeşitli sebepler bulunmaktadır. Zamanla oluşan bilgi birikimi ve sosyal gelişmelerin de artmasıyla bu farklılıklara rağmen insanlar kendilerini diğerinin yerine koyarak birlik ve beraberlik içerisinde yaşamaya daha fazla özen göstermeye başlamışlardır. Bunun sonucu olarak empati kavramı ön plana çıkmaya başlamıştır. Empatiyle beraber erişkinlerin engellileri fark etmelerini, engelli haklarını bilmelerini ve engellileri farklılıklarıyla kabul etmeleri sosyal beraberliği pozitif yönde etkilemektedir (McConkey ve ark., 2013, s.923-935). Gerçekleştirilen çalışmalar neticesinde empati yapabilme yeteneğinin, iletişimde gerçekleşen olumsuzlukları engelleyerek daha olumlu bağlantıların kurulmasını sağladığı; yardımlaşma, topluma uyum sağlama, sosyal duyarlılık ve diğer prososyal tutumları artırdığı; saldırganlık ve diğer antisosyal tutumlar üzerinde alçaltıcı bir sonucu olduğu saptanmıştır (Ünal, 2007, s.134-148).

Yukarıda yapılan değerlendirme kapsamında çalışmada, toplumun dezavantajlı gruplarından biri olan engellilerin toplum içerisinde nasıl algılandıkları incelenmiş ve empati kavramına değinilmiştir. Üniversite öğrencilerinin engelli bireylere yönelik algıları ile bilişsel ve duygulanımsal empati düzeylerini incelemeyi ve mevcut algılara yönelik tavsiyelerde bulunmak, gerçekleştirilen çalışmanın esas amacını oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda Kırıkkale Üniversitesinde öğrenim görmekte olan 970 öğrenciyle anket yöntemi ile veriler elde edilerek; üniversite öğrencilerinin engelli bireylere yönelik algıları ile bilişsel empati düzeylerini ortaya koymak için incelemelerde bulunulmuştur. Gerçekleştirilen çalışma sonucunda engellilerin sahip oldukları özelliklere, toplumun fikirlerine ve engellilik algısının ortaya çıkmasında etkili olan faktörlere değinilmiştir.

2. Yöntem

Bu araştırma; Kırıkkale Üniversitesi'nde farklı fakültelerde lisans eğitimine devam eden üniversite öğrencilerinin engellilere yönelik algıları ile bilişsel ve duygulanımsal empati düzeylerinin

belirlenmesini, bu algılar üzerindeki sosyo-demografik faktörlerin etkisini incelemeyi amaçlayan tanımlayıcı tipte bir araştırmadır. Çalışma, Kırıkkale Üniversitesi Etik Komisyonu tarafından 29 Kasım 2023 tarihinde yapılan toplantıda (Karar No: 2023.11.22) etik açıdan uygun bulunmuştur.

Araştırmada örneklem grubunun belirlenmesinde tabakalı rasgele örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Tabakalı rasgele örnekleme yönteminde evrenin tabakalara ayrılması söz konusudur. Evrenin heterojen bir yapıda olması nedeniyle evrende aynı özelliklere sahip kişi ve objeler tabakalara ayrılarak, örneklem ayrı ayrı bu tabakalardan alınır (Aziz, 2014). Bu amaçla çalışma örneklemini 2023-2024 eğitim yılı güz döneminde Kırıkkale Üniversitesi'nin on iki fakültesinde öğrenim gören öğrenciler yerleşme puan türlerine göre tabakalandırılarak (Söz., Say., Ea., Dil ve Yetenek); Hukuk Fakültesi, Veteriner Fakültesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi ve Güzel Sanatlar Fakültesi'nde öğrenimine devam eden öğrencilerin gönüllü katılımları esas alınarak, beş fakülteden 970 öğrenci oluşturmuştur. Kırıkkale Üniversitesi web sayfasında 2023 Eylül ayı itibariyle üniversitede öğrenim gören öğrenci sayısı 35.000 olarak verilmekte olup Büyüköztürk ve ark. (2011) 0,05 örnekleme hatası ile 50000 kişilik bir evren için 381 kişilik örneklem boyutunun yeterli olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmaya normal öğretim lisans eğitimine devam eden (yüksek okullar, uzaktan öğretim ve ikinci öğretim araştırma dışında tutulmuştur) ve gönüllü olarak çalışmaya katılmayı kabul eden öğrenciler dâhil edilmiştir. Araştırma katılımcıların kişilik haklarını ve özel yaşantılarını ihlal edici soruları içermemektedir. Araştırma verileri Kırıkkale Üniversitesi 2023-2024 eğitim yılı güz döneminde toplanmıştır.

2.1. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler Sosyo Demografik Bilgi Formu, Diğer-Yıldız (2021) tarafından geliştirilen Engelli Bireylere Yönelik Algı Ölçeği ve Reniers ve arkadaşları (2011) tarafından geliştirilmiş olan Bilişsel ve Duygulanımsal Empati Ölçeği kullanılmıştır.

***Sosyo Demografik Bilgi Formu*:** Öğrencilerin yaş, cinsiyet, öğrenim gördüğü fakülte, sınıf, aile yapısı, gelirini algılayış biçimi, sınıfında engelli bir öğrencinin bulunma durumunu belirlemeye yönelik hazırlanan bilgi formudur.

Engelli Bireylere Yönelik Algı Ölçeği: Engellilik algısının ölçülebilmesi amacıyla Diğer ve Yıldız (2021) tarafından geliştirilmiş 5'li likert tipi ölçektir. 20 maddeden oluşan ölçekte maddeler "5: Kesinlikle Katılıyorum", "4: Katılıyorum", "3: Kararsızım", "2: Katılmıyorum", ve "1: Kesinlikle Katılmıyorum" şeklinde belirlenmiştir. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Ölçek Benimsemek, Farkındalık, Bireysel Destek ve Toplumsal Çevre olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin toplamda güvenilirlik katsayısı 0.86 iken; alt boyutların Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı sırasıyla benimsemek alt boyutu için 0.80, farkındalık alt boyutu için 0.73, bireysel destek alt boyutu için 0.71 ve toplumsal çevre alt boyutu için 0.61 olarak bulunmuştur.

Bilişsel ve Duygulanımsal Empati Ölçeği: Reniers ve arkadaşları tarafından 2011 yılında geliştirilmiş olan ölçeğin 31 maddesi bulunmaktadır. Maddeler bilişsel ve duygulanımsal empati olarak iki ana başlıkta toplanırken QCAE orijinali 5 faktörde boyutlanmıştır. Ölçek Gıca ve arkadaşları (2021) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Güvenilirlik sonuçlarına göre madde-toplam ilişkisi incelendiğinde otuz bir maddeden sekizinin ilişki katsayısının 0.20' nin altında bulunması üzerine madde elenmesi sonrası kalan 23 maddelik halinin iç- tutarlılık (Cronbach- alfa) katsayısı 0,72 olarak bulunmuştur. Geçerlik incelemesi için uygulanan EFA'ya geride bırakılan yirmi üç madde alınarak varimax ve temel bileşenler analizi rotasyonuna geçerlik analizi için sokulmuştur. Bunun yanı sıra sekiz maddenin içine alındığı faktör analizinde orijinaline sadık kalınarak beş faktör altında toplanıldığı saptanmıştır.

2.2. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS programı kullanılmış ve verilere öncelikle normallik testi uygulanmıştır. Verilerin normal dağılım gösterdiği analizlerde bağımsız değişkenlerden cinsiyet ve sınıfında engelli birey bulunma durumu için Bağımsız Örneklemler T Testi; yaş, fakülte, sınıf, gelirini algılayış biçimi değişkenlerinde ise Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır. Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) sonucu anlamlı sonuçlarda gruplar arasındaki farkı ortaya koymak için Post Hoc testlerinden Tukey testi kullanılmıştır. Engelli bireylere yönelik algı ve bilişsel duygulanımsal empati arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için Pearson Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır.

3. Bulgular

Çalışmaya katılan öğrencilerin %67,4'ünü kadınlar oluştururken, %32,6'sını erkekler oluşturmaktadır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu 18-23 yaş arasında dağılırken örneklemin sadece %8,2'si 24 yaş üzerindedir. Öğrencilerin fakültelerine göre dağılımı incelendiğinde öğrenci yoğunluğu ile benzer şekilde İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi (%34,4) ve Sağlık Bilimleri Fakültesinden (%24,8) daha fazla katılım olduğu görülmektedir. Öğrencilerin genellikle çekirdek aileye sahip olduğu (%82,6), orta düzeyde gelirleri olduğu (%76,4), ikinin üzerinde kardeşleri olduğu (%50.1) ve il merkezinde (%70,1) yaşadıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin %6,3'ünün ailesinde engelli bir birey varken, %6'sı daha önce engelli bir bireyle çalışmış, ve %7,3'ünün ise sınıfında engelli bir arkadaşı bulunmaktadır.

Tablo 1: Cinsiyete Göre Engelli Bireylere Yönelik Algı Ölçeği Puanlarına İlişkin T Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Cinsiyet	N	X̄	s.s.	T	Sd	p
Benimsemek	Kadın	654	27,50	3,77	5,946	968	**,00**
	Erkek	316	25,88	4,39			
Farkındalık	Kadın	654	17,56	4,92	3,269	968	**,00**
	Erkek	316	16,46	4,86			
Bireysel Destek	Kadın	654	13,47	2,88	3,414	968	**,00**
	Erkek	316	12,79	2,94			
Toplumsal Çevre	Kadın	654	10,06	2,37	-,238	968	,81
	Erkek	316	10,10	2,35			
EBYA Toplam	Kadın	654	68,60	10,53	4,689	968	**,00**
	Erkek	316	65,24	10,35			

Tablo 1'de cinsiyete göre Engelli Bireylere Yönelik Algı Ölçeği'nden elde ettikleri puan ortalamaları incelendiğinde, Benimsemek alt boyutunda kadınların (X̄= 27,50) puan ortalaması erkeklere (X̄= 25,88) göre yüksek bulunmuştur [t(968)=5,946; p<,001]. Farkındalık boyutunda da kadınların (X̄= 17,56) ortalaması erkeklerden (X̄= 16,46) yüksektir [t(968)=3,269; p<,001]. Bireysel destek alt boyutunda diğer alt boyutlarda olduğu gibi kadınların (X̄= 13,47) ortalaması erkeklerden (X̄= 12,79) yüksek iken [t(968)=3,414; p<,001], Toplumsal çevre boyutunda cinsiyetler arası bir fark bulunmamaktadır. Toplam puan incelendiğinde ise kadınların (X̄= 68,60) puan ortalaması ile erkeklerin (X̄= 65,24) ortalaması arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır [t(968)=4,689; p<,001].

Tablo 2: Fakülteye Göre Engelli Bireylere Yönelik Algı Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Ölçek Boyutları	N	Grup	X̄	s.s.	Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Fark
Benimsemek	334	İnsan ve Toplum Bilimleri	26,67	4,12					3,24	**,01**	B>A B>E
	241	Sağlık Bilimleri	27,72	4,23	Gruplararası	211,751	4	52,938			
	200	Hukuk	26,97	3,74	Grup İçi	15746,795	965	16,318			
	109	Veterinerlik	26,85	3,75	Toplam	15958,545	969				
	86	Güzel Sanatlar	26,24	4,13							
Farkındalık	334	İnsan ve Toplum Bilimleri	17,35	5,05					23,59	**,00**	B>A B>C B>D
	241	Sağlık Bilimleri	19,20	4,92	Gruplararası	2099,744	4	524,936			

	200	Hukuk	15,18	4,14	Grup İçi	21473,018	965	22,252			
	109	Veterinerlik	15,58	4,30	Toplam	23572,763	969				
	86	Güzel Sanatlar	17,77	4,51							
Bireysel Destek	334	İnsan ve Toplum Bilimleri	13,30	3,19					13,48	**,00**	B>A B>C B>D B>E
	241	Sağlık Bilimleri	14,19	2,72	Gruplararası	437,790	4	109,448			
	200	Hukuk	12,23	2,45	Grup İçi	7835,835	965	8,120			
	109	Veterinerlik	12,89	2,74	Toplam	8273,625	969				
	86	Güzel Sanatlar	13,20	2,72							
Toplumsal Çevre	334	İnsan ve Toplum Bilimleri	10,12	2,47					2,49	**,04**	B>C
	241	Sağlık Bilimleri	10,28	2,58	Gruplararası	55,514	4	13,879			
	200	Hukuk	9,62	1,92	Grup İçi	5375,992	965	5,571			
	109	Veterinerlik	10,24	2,15	Toplam	5431,506	969				
	86	Güzel Sanatlar	10,12	2,39							
EBYA Toplam	334	İnsan ve Toplum Bilimleri	67,45	11,35					15,39	**,00**	B>A B>C B>D B>E
	241	Sağlık Bilimleri	71,40	10,86	Gruplararası	6515,126	4	1628,782			
	200	Hukuk	64,01	7,90	Grup İçi	102097,290	965	105,800			
	109	Veterinerlik	65,58	9,14	Toplam	108612,416	969				
	86	Güzel Sanatlar	67,36	10,49							

A= İnsan ve Toplum Bilimleri, B= Sağlık Bilimleri, C= Hukuk, D= Veterinerlik, E= Güzel Sanatlar

Tablo 2'ye göre Benimsemek alt boyutunda Sağlık Bilimleri Fakültesi okuyan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{X}$= 27,72), İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi ($\bar{X}$= 26,67) ile Güzel Sanatlar Fakültesinde ($\bar{X}$= 26,24) okuyan öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur [F(4,965)=3,24; p=,01]. Farkındalık alt boyutunda ise Sağlık Bilimleri Fakültesinde ($\bar{X}$= 19,20) okuyan öğrencilerin puan ortalaması İnsan ve Toplum Bilimleri ($\bar{X}$= 17,35), Hukuk ($\bar{X}$= 15,18) ve Veterinerlik ($\bar{X}$= 15,58) fakültesinde okuyan öğrencilere göre anlamlı derecede daha yüksektir [F(4,965)=23,59; p<,001]. Bireysel Destek alt boyutunda ise Sağlık Bilimleri Fakültesinde ($\bar{X}$= 14,19) okuyan öğrencilerin puan ortalaması İnsan ve Toplum Bilimleri ($\bar{X}$= 13,30), Hukuk ($\bar{X}$= 12,23), Veterinerlik ($\bar{X}$= 12,89) ve Güzel Sanatlar ($\bar{X}$= 13,20) fakültesinde okuyan öğrencilere göre anlamlı derecede daha yüksektir [F(4,965)=13,48; p<,001]. Toplumsal Çevre alt boyutunda Sağlık Bilimleri ($\bar{X}$= 10,28) fakültesinde okuyan öğrencilerin puan ortalaması sadece Hukuk ($\bar{X}$= 9,62) fakültesinde okuyanlardan daha yüksek bulunmuştur [F(4,965)=2,49; p=,04]. Engelli Bireylere Yönelik Algı Ölçeğinin toplam puanında ise Sağlık Bilimleri Fakültesinde ($\bar{X}$= 71,40) okuyan öğrencilerin puan ortalaması ile İnsan ve Toplum Bilimleri ($\bar{X}$= 67,45), Hukuk ($\bar{X}$= 64,01), Veterinerlik ($\bar{X}$= 65,58) ve Güzel Sanatlar ($\bar{X}$= 67,36) fakültesinde okuyanların ortalaması arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır [F(4,965)=15,39; p<,001].

Tablo 3: Gelir Durumuna Göre Engelli Bireylere Yönelik Algı Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Ölçek Boyutları	N	Grup	X̄	s.s.	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark
Benimsemek	185	İyi	26,95	4,17	Gruplararası	159,135	2	79,567	4,87	**,01**	A>C B>C
	741	Orta	27,09	3,96	Grup İçi	15799,411	967	16,339			
	44	Kötü	25,13	4,71	Toplam	15958,545	969				
Farkındalık	185	İyi	17,80	5,09	Gruplararası	96,777	2	48,388	1,99	,14	
	741	Orta	17,10	4,89	Grup İçi	23475,986	967	24,277			
	44	Kötü	16,47	4,70	Toplam	23572,763	969				
Bireysel Destek	185	İyi	13,59	2,92	Gruplararası	50,963	2	25,482	2,99	,05	
	741	Orta	13,21	2,90	Grup İçi	8222,662	967	8,503			
	44	Kötü	12,45	3,09	Toplam	8273,625	969				
Toplumsal Çevre	185	İyi	10,18	2,45	Gruplararası	14,759	2	7,379	1,32	,27	
	741	Orta	10,07	2,31	Grup İçi	5416,748	967	5,602			
	44	Kötü	9,54	2,82	Toplam	5431,506	969				
EBYA Toplam	185	İyi	68,54	10,70	Gruplararası	865,000	2	432,500	3,88	**,02**	A>C B>C
	741	Orta	67,48	10,47	Grup İçi	107747,417	967	111,424			
	44	Kötü	63,61	11,29	Toplam	108612,416	969				

A= İyi, B= Orta, C= Kötü

Tablo 3'e göre ölçek alt boyutlarından sadece Benimsemek boyutunda iyi (X̄= 26,95) ve orta (X̄= 27,09) gelire sahip öğrencilerin puan ortalaması kötü (X̄= 25,13) gelire sahip öğrencilerden yüksek bulunmuştur [F(2,967)=4,87; p=,01]. Diğer boyutların tamamında ölçek puanları gelir durumuna göre farklılık göstermemektedir. Engelli Bireylere Yönelik Algı Ölçeğinin toplam puanı incelendiğinde ise iyi (X̄= 68,54) ve orta (X̄= 67,48) gelire sahip öğrencilerin puan ortalaması kötü (X̄= 63,61) gelire sahip öğrencilerin puan ortalaması arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir [F(2,967)=3,88; p=,02].

Tablo 4: Cinsiyete Göre Bilişsel ve Duygulanımsal Empati Ölçeği Puanlarına İlişkin T Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Cinsiyet	n	X̄	s.s.	T	sd	p
Perspektif Alma	Kadın	654	21,39	2,87	-4,66	968	**,00**
	Erkek	316	22,37	3,48			
Anlık Taklit	Kadın	654	18,20	3,02	-5,61	968	**,00**
	Erkek	316	19,38	3,18			
Duygu Bulaşması	Kadın	654	7,11	1,84	-2,52	968	**,01**
	Erkek	316	7,45	2,22			
Yakınsal Duyarlılık	Kadın	654	7,62	2,00	1,63	968	,10
	Erkek	316	7,39	2,15			
Çevresel Duyarlılık	Kadın	654	9,16	1,58	-1,64	968	,10

	Erkek	316	9,35	1,86			
BDE Toplam	Kadın	654	63,49	7,45	-4,59	968	**,00**
	Erkek	316	65,96	8,61			

Tablo 4'te katılımcıların cinsiyete göre Bilişsel ve Duygulanımsal Empati Ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamaları incelendiğinde Perspektif Alma alt boyutunda erkeklerin ($\bar{X}$= 22,37) puan ortalaması kadınlara ($\bar{X}$= 21,39) göre yüksek bulunmuştur [t(968)=-4,66; p<,001]. Anlık Taklit boyutunda da erkeklerin ($\bar{X}$= 19,38) ortalaması kadınlardan ($\bar{X}$= 18,20) yüksektir [t(968)=-5,61; p<,001]. Duygu bulaşması alt boyutunda diğer alt boyutlarda olduğu gibi erkeklerin ($\bar{X}$= 7,45) ortalaması kadınlardan ($\bar{X}$= 7,11) yüksek iken [t(968)=-2,52; p=,01], Yakınsal Duyarlılık ve Çevresel Duyarlılık boyutlarında cinsiyetler arası bir fark bulunmamaktadır. Toplam puan incelendiğinde ise erkeklerin ($\bar{X}$= 65,96) puan ortalaması ile kızların ($\bar{X}$= 63,49) ortalaması arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır [t(968)=-4,59; p<,001].

Tablo 5: Fakülteye Göre Bilişsel ve Duygulanımsal Empati Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Ölçek Boyutları	n	Grup	$\bar{X}$	s.s.	Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Fark
Perspektif Alma	334	İnsan ve Toplum Bilimleri	21,99	3,30					3,028	**,02**	A>E
	241	Sağlık Bilimleri	21,45	2,70	Gruplararası	117,048	4	29,262			
	200	Hukuk	21,88	3,19	Grup İçi	9324,850	965	9,663			
	109	Veterinerlik	21,81	3,15	Toplam	9441,898	969				
	86	Güzel Sanatlar	20,82	3,08							
Anlık Taklit	334	İnsan ve Toplum Bilimleri	18,53	3,08					4,002	**,01**	A>E B>E C>E D>E
	241	Sağlık Bilimleri	18,62	3,18	Gruplararası	154,177	4	38,544			
	200	Hukuk	18,89	2,94	Grup İçi	9294,698	965	9,632			
	109	Veterinerlik	19,02	3,20	Toplam	9448,875	969				
	86	Güzel Sanatlar	17,44	3,15							
Duygu Bulaşması	334	İnsan ve Toplum Bilimleri	7,09	2,02					1,273	,28	
	241	Sağlık Bilimleri	7,37	1,88	Gruplararası	20,041	4	5,010			
	200	Hukuk	7,23	1,97	Grup İçi	3799,304	965	3,937			
	109	Veterinerlik	7,42	2,01	Toplam	3819,345	969				
	86	Güzel Sanatlar	7,00	2,07							
Yakınsal Duyarlılık	334	İnsan ve Toplum Bilimleri	7,51	2,05					3,190	**,01**	C>E D>E

	241	Sağlık Bilimleri	7,59	2,05	Gruplararası	53,515	4	13,379			
	200	Hukuk	7,64	2,10	Grup İçi	4046,510	965	4,193			
	109	Veterinerlik	7,90	1,98	Toplam	4100,025	969				
	86	Güzel Sanatlar	6,89	1,94							
Çevresel Duyarlılık	334	İnsan ve Toplum Bilimleri	9,21	1,70					3,612	**,01**	C>B D>B
	241	Sağlık Bilimleri	8,97	1,54	Gruplararası	40,537	4	10,134			
	200	Hukuk	9,44	1,71	Grup İçi	2707,566	965	2,806			
	109	Veterinerlik	9,57	1,82	Toplam	2748,103	969				
	86	Güzel Sanatlar	9,03	1,61							
BDE Toplam	334	İnsan ve Toplum Bilimleri	64,34	7,82					4,866	**,01**	A>E B>E C>E D>E
	241	Sağlık Bilimleri	64,02	7,40	Gruplararası	1204,035	4	301,009			
	200	Hukuk	65,10	8,15	Grup İçi	59692,461	965	61,857			
	109	Veterinerlik	65,75	8,04	Toplam	60896,496	969				
	86	Güzel Sanatlar	61,19	8,36							

A= İnsan ve Toplum Bilimleri, B= Sağlık Bilimleri, C= Hukuk, D= Veterinerlik, E= Güzel Sanatlar

Tablo 5'e göre Perspektif Alma alt boyutunda İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesinde okuyan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{X}$= 21,99) Güzel Sanatlar Fakültesinde ($\bar{X}$= 20,82) okuyan öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur [F(4,965)=3,03; p=,02]. Anlık Taklit alt boyutunda ise İnsan ve Toplum Bilimleri ($\bar{X}$= 18,53), Sağlık Bilimleri ($\bar{X}$= 18,62), Hukuk ($\bar{X}$= 18,89) ve Veterinerlik ($\bar{X}$= 19,02) Fakültesinde okuyan öğrencilerin puan ortalaması Güzel Sanatlar Fakültesinde ($\bar{X}$= 17,44) okuyan öğrencilere göre anlamlı derecede daha yüksektir [F(4,965)=4,00; p=,01]. Duygu Bulaşması alt boyutunda fakülteler arası puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Yakınsal Duyarlılık alt boyutunda ise Hukuk ($\bar{X}$= 7,64) ve Veterinerlik ($\bar{X}$= 7,90) Fakültesinde okuyan öğrencilerin puan ortalaması Güzel Sanatlar ($\bar{X}$= 6,89) Fakültesinde okuyan öğrencilere göre anlamlı derecede daha yüksektir [F(4,965)=3,19; p=,01]. Çevresel Duyarlılık alt boyutunda Hukuk ($\bar{X}$= 9,44) ve Veterinerlik ($\bar{X}$= 9,57) Fakültesinde okuyan öğrencilerin puan ortalaması Sağlık Bilimleri ($\bar{X}$= 8,97) fakültesinde okuyanlardan daha yüksek bulunmuştur [F(4,965)=3,61; p=,01]. Bilişsel ve Duygulanımsal Empati Ölçeğinin toplam puanında ise İnsan ve Toplum Bilimleri ($\bar{X}$= 64,34), Sağlık Bilimleri ($\bar{X}$= 64,02), Hukuk ($\bar{X}$= 65,10) ve Veterinerlik ($\bar{X}$= 65,75) Fakültesinde okuyan öğrencilerin puan ortalaması ile Güzel Sanatlar Fakültesinde ($\bar{X}$= 61,19) okuyanların ortalaması arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır [F(4,965)=4,87; p=,01].

Tablo 6: Engelli Bireylere Yönelik Algı Ölçeği Puanları ile Bilişsel ve Duygulanımsal Empati Ölçeği Puanları Arasındaki Korelasyon

Boyutlar	1.	2.	3.	4.	**5.**	6.	7.	8.	9.	10.	**11.**
1. Benimsemek	1.00	,239**	,396**	,295**	,670**	**-,110****	**-,076***	**-,119****	-,019	**-,122****	**-,134****
2. Farkındalık		1.00	,620**	,380**	,814**	**-,073***	-,012	,021	,007	**-,142****	-,057

3. Bireysel Destek			1.00	,415**	,810**	**-,075***	,010	-,016	,005	**-,129****	-,056
4. Toplumsal Çevre				1.00	,628**	,029	,022	,006	-,039	-,060	-,001
5. EBYA Toplam					1.00	**-,091****	-,027	-,039	-,011	**-,162****	**-,094****
6. Perspektif Alma						1.00	,412**	,191**	,127**	,256**	,691**
7. Anlık Taklit							1.00	,432**	,350**	,140**	,785**
8.Duygu Bulaşması								1.00	,568**	,114**	,667**
9.Yakınsal Duyarlılık									1.00	,129**	,617**
10.Çevresel Duyarlılık										1.00	,430**
11. BDE Toplam											1.00
**p<.01, *p<.05											

r=.00-.30 düşük, .30-.70 orta, .70-1.00 yüksek (Büyüköztürk, 2017)

Tablo 6'da Engelli Bireylere Yönelik Algı Ölçeği puanları ile Bilişsel ve Duygulanımsal Empati Ölçeği puanlarına ilişkin Pearson Korelasyon Katsayısı (r) incelenmiştir. Benimsemek boyutu ile Perspektif Alma (r=,-,110; n=970; p<,01), Anlık Taklit (r=-,076; n=970; p<,01), Duygu Bulaşması (r=-,119; n=970; p<,01), Çevresel Duyarlılık (r=-,122; n=970; p<,01) arasında düşük düzeyde zıt yönlü bir ilişki vardır. Benimsemek ile Bilişsel ve Duygulanımsal Empati arasında düşük düzeyde zıt yönlü bir ilişki vardır (r=-,134; n=970; p<,01). Farkındalık ile Perspektif Alma (r=-,073; n=970; p<,05) ve Çevresel Duyarlılık (r=-,142; n=970; p<,01) arasında düşük düzeyde zıt yönlü bir ilişki vardır. Bireysel Destek ile Perspektif Alma (r=-,075; n=970; p<,05) ve Çevresel Duyarlılık (r=-,129; n=970; p<,01) arasında düşük düzeyde zıt yönlü bir ilişki vardır. Engelli Bireylere Yönelik Algı ile Perspektif Alma (r=-,091; n=970; p<,05) ve Çevresel Duyarlılık (r=-,162; n=970; p<,01) arasında düşük düzeyde zıt yönlü bir ilişki vardır. İki ölçeğin toplam puanları arasındaki ilişkiye bakıldığında ise Engelli Bireylere Yönelik Algı ile Bilişsel ve Duygulanımsal Empati arasında negatif ve düşük düzeyde bir ilişki bulunmaktadır (r=-,094; n=970; p<,001).

4. Tartışma

Bu çalışmada, Kırıkkale Üniversitesi; Hukuk Fakültesi, Veteriner Fakültesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi ve Güzel Sanatlar Fakültesi'nde öğrenimine devam eden öğrencilerin gönüllü katılımları esas alınarak, 970 öğrencinin engellilere yönelik algıları ile bilişsel ve duygulanımsal empati düzeylerinin belirlenmesi, bu algılar üzerindeki sosyo-demografik faktörlerin etkisini incelemek amaçlanmıştır.

Araştırmada cinsiyet ile engellilere yönelik algı arasında anlamlı bir fark bulunurken, kadın öğrencilerin algılarının erkek öğrencilere göre daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Literatürde de benzer şekilde kadınların engellilere yönelik algı ve tutumlarının erkeklere göre daha olumlu olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Altunhan, ve ark., 2021, s.61-70; Çakırer-Çalbayram ve ark., 2018, s.30-40; Demirbilek ve ark., 2024, s.1-13; Findler ve ark., 2007, s.166-177; Hergenrather ve Rhodes, 2007, s.66-75; McDougall ve ark., 2004, s.287-313; Meegan ve MacPhail, 2006, s.75-97; Şahin ve Bekir, 2016, s.767). Yine benzer şekilde Karademir ve arkadaşları (2018) yaptıkları çalışmada engellilere yönelik algıların cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaştığı ve bu farklılaşmanın da kadınlar lehine olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Reniers ve arkadaşlarının (2011) çalışmasına göre de kadınlar tüm empati ölçümlerinde erkeklerden anlamlı derecede daha yüksek puan almıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte ile engellilere yönelik algıları arasında anlamlı fark bulunmuş olup Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin tutumları diğer fakültedeki öğrencilere göre daha olumlu olarak belirlenmiştir. Donaldson (1980) ve Tait (2000)'ın yaptıkları araştırmada, üniversitenin çeşitli bölüm ve fakültelerinde okuyan ve engelli bireylere yönelik ders alan

öğrencilerin engellilere yönelik tutumlarında diğer öğrencilere kıyasla anlamlı bir farklılık ortaya koymuşlardır (Akt: Şahin ve Bekir 2016). Çakırer Çalbayram ve arkadaşlarının (2018) yaptığı çalışmada da Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerin engellilere yönelik tutumlarının olumlu olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Yine benzer şekilde Gülen ve Çakmak (2024)'ın çalışmasında da Çocuk Gelişimi Bölümü öğrencilerinin engelli bireylere yönelik algıları diğer bölümlerde öğrenim gören öğrencilerden yüksek çıkmıştır. Bu bulgular beklenen bir sonuçtur. Nitekim sağlık alanında öğrenim gören öğrenciler gerek derslerinde, gerekse uygulama alanlarında engelli bireylerle ilgili bilgi sahibi olmaktadırlar.

Çalışmada öğrencilerin gelirlerini algılayış biçimleri ile engellilere yönelik algıları arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Gelirini algılayış biçimi iyi olan öğrencilerin engellilere yönelik algıları da daha olumludur. Gençtürk ve Korkut da (2020) üniversite öğrencilerinin engelli bireylere yönelik tutumlarını inceledikleri çalışmada geliri giderinden fazla olan öğrencilerin engellilere yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Empati temel olarak iki türdür: duygusal ve bilişsel empati. İlki kişinin içindeki duygusal empatiye dokunur, ikincisi ise bir kişinin bir başkası hakkındaki düşünce ve duygularına dokunur (Sharma ve ark., 2021, s.1-9). Araştırma kapsamına alınan üniversite öğrencilerinin bilişsel duygulanımsal empati düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Kadınların bilişsel duygulanımsal empati düzeyleri erkeklere göre daha yüksektir. Akgün ve Çetin (2018), Hasankahyaoğlu (2008) ve Özcan (2016) tarafından yapılan araştırmada da benzer şekilde kadınların empati düzeyleri erkeklerden daha yüksek bulunmuştur. Yine benzer olarak Ayten'in (2009) çalışmasında da empatik eğilim ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark tespit edilmiş, kadınların empati düzeyleri erkeklerden yüksek olarak belirlenmiştir. Bu durum kadınların kendilerini daha kolay başkalarının yerine koyabilme, onların duygularını anlayabilme eğilimlerinin erkeklere göre daha yüksek olmasından kaynaklanmış olabilir.

Çalışmada öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte ile bilişsel duygulanımsal empati düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin bilişsel duygulanımsal empati düzeyleri daha yüksektir. Akgün ve Çetin (2018)'in çalışmasında da çocuk gelişimi bölümünde okuyan öğrencilerin diğer bölümlerde okuyan öğrencilere göre toplam empati becerilerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu durum sağlık alanında eğitim gören öğrencilerin müfredat programlarında empati becerisini geliştirmeye yönelik derslerin bulunmasından kaynaklandığını düşündürebilir.

Araştırmada Engelli Bireylere Yönelik Algı ile Bilişsel ve Duygulanımsal Empati arasında negatif ve düşük düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Parchomiuk (2019) öğretmenlerin empati düzeyleri ile engelli bireylere yönelik tutumları incelediği araştırmada; öğretmenlerin bir kısmında diğer insanların deneyimlerine karşı son derece duyarlı olmanın engelli bireylere karşı giderek artan olumsuz tutumlarla, yani onların zorluklarını ve sınırlılıklarını vurgulamak ve yaşam fırsatlarını reddetmekle birlikte görülebileceği ortaya çıkmıştır.

5. Sonuç ve Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; araştırmaya katılan öğrencilerin engelli algıları ve bilişsel duygulanımsal empati düzeyleri ile cinsiyet, öğrenim gördükleri fakülte arasında anlamlı fark bulunurken engelli algıları ile ayrıca gelir düzeyi arasında da anlamlı bir fark belirlenmiştir ($p<0.0.5$). İki ölçeğin toplam puanları arasındaki ilişkiye bakıldığında ise Engelli Bireylere Yönelik Algı ile Bilişsel ve Duygulanımsal Empati arasında negatif ve düşük düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Kadınların, Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim görenlerin, gelirini algılayış biçimi iyi olanların ve sınıfında engelli bulunanların engelli bireylere yönelik algıları ile bilişsel duygulanımsal empati düzeyleri daha yüksek bulunmuştur.

Araştırma sonuçlarına göre;

- Engelli bireylere yönelik farkındalık çalışmalarının artırılması,
- Eğitim kurumlarında engellilik algısı hakkında çocukların düzeylerine uygun eğitimler verilmesi, seminer ve çeşitli çalışmalar düzenlenmesi,
- Üniversitelerde bölüm ve programların ders müfredatlarına engellilikle ilgili konu veya derslerin eklenmesi,

- Küçük yaşlarda çeşitli okul kademlerinde empati düzeylerinin artırılmasına yönelik etkinliklerin düzenlenmesi, önerilebilir.
- Ayrıca literatürde bilişsel ve duygulanımsal empati ile engellilik algısı kavramlarını birlikte inceleyen bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu sebeple araştırmanın sonuçlarının genellenebilir olabilmesi için daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKÇA

Akgün, R. ve Çetin, H. (2018). Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin Ve Empati Düzeylerinin Belirlenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(3), 103-117.

Altunhan, A., Bayer, R. ve Açak, M.Z. (2021). Mardin Artuklu Üniversitesi Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Çomü Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 61-70.

Ayten A. (2009), *Prososyal Davranışlarda Dindarlık ve Empatinin Rolü*. (Doktora Tezi) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aziz, A. (2014). Sosyal *Bilimlerde Araştırma Yöntem Ve Teknikleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Beşer, E., Atasoylu, G., Akgör, Ş, Ergin, F. ve Çullu, E. (2006). Aydın İl Merkezinde Özürlülük Prevelansı, Etiyolojisi ve Sosyal Boyutu. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni* 5(4), 267-275.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2011). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.

Çakırer Çalbayram, N., Aker, M. N., Akkuş, B., Durmuş, F. K. ve Tutar, S. (2018). Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumları. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*,7(1), 30-40.

Demirbilek, B., Karaç, Y., ve Karabulut, E. O. (2024). Spor Bilimleri Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Algı Düzeylerinin İncelenmesi. *Uluslararası Bozok Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1-13.

Diğer, H. ve Yıldız, A. (2021). Engelli Bireylere Yönelik Algı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(2), 807-822.

Findler, L., Vilchinsky, N. ve Werner, S. (2007). The Multidimensional Attitudes Scale Toward Persons With Disabilities (Mas): Construction and Validation. *Rehabil Couns Bull*etin 50(2), 166-176.

Gençtürk, Z. ve Korkut, G. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Engelli Bireylere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 10(19), 105-126.

Gıca, Ş., Büyükavşar, A. ve İyisoy, M. S., & Güleç, H. (2021). Bilişsel ve Duygulanımsal Empati Ölçeği'nin (BDEÖ) Psikometrik Özellikleri: Türk Popülasyonunda Güvenilirlik ve Faktör Analizi Çalışması. *Arch Neuropsychiatry* 58, 228−233

Gülen, B. ve Çakmak, A. (2024). Üniversite Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Algıları ile Sosyal-Duygusal Yetkinlikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Premium e-Journal of Social Sciences (PEJOSS)*, 8(42), 653-663.

Hasankahyaoğlu, H. R. (2008). *Dindarlık Empati İlişkisi*.(Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Hergenrather, K.&Rhodes, S. (2007). Exploring Undergraduate Student Attitudes Toward Persons With Disabilities: Application of The Disability Social Relationship Scale. *Rehabilitation Counselling Bulletin,* 50(2), 66-75.

Karademir, T., Açak, M., Türkçapar, Ü., ve Eroğlu, H., (2018). Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarinin Zihinsel Engellilere Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. *Journal of Physical Education and Sport Sciences,* 20(3), 103-112.

McConkey R, Dowling S, Hassan D, Menke S. (2013). Promoting Social İnclusion Through Unified Sports For Youth With İntellectual Disabilities: A Five-Nation Study. *J Intellect Disabil Res*,57(10), 923-35.

McDougall, J., Dewid, D.J., King, G., Miller, L.T.&Killip, S. (2004). High School-Aged Youth‟s Attitudes Toward Their Peers With Disabilities: The Role of School And Student İnterpersonal Factors. *International Journal of Disability, Development and Education*, 51(3), 287-313.

Meegan, S.&Macphail, A. (2006). Irish Physical Educator‟S Attitude Toward Teaching Students With Special Educational Needs. *European Physical Education Review*, 12(1), 75-97.

Okur, N. ve Erdugan, F. E. (2010). *Sosyal Haklar ve Özürlüler: Özürlülük Modelleri Bağlamında Tarihsel Bir Değerlendirme.* II. Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu, Denizli.

Özcan, Z. (2016). Empati ve Dindarlık Arasındaki İlişki. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi,* 5(8), 2758-2781.

Parchomiuk, M. (2019). Teacher Empathy and Attitudes Towards İndividuals With Disabilities. *International Journal of Disability, Development and Education*, 66(1), 56-69.

Reniers, R. L., Corcoran, R., Drake, R., Shryane, N. M. ve Völlm, B. A. (2011). The QCAE: A Questionnaire of Cognitive And Affective Empathy. *Journal of Personality Assessment,* 93(1), 84-95.

Sharma, N., Yadav, V. P. Ve Sharma, A. (2021). Attitudes and Empathy Of Youth Towards Physically Disabled Persons. *Heliyon,* 7(8), 1-9.

Şahin, H ve Bekir, H. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 20(3), 767-77.

Şahin, H. & Erkal, S. (2012). Ortopedik ve Görme Engelli Bireyler İçin Konaklama Tesislerinde Yapılması Gereken Düzenlemeler. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar Dergisi*. http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/OzurlulerSon5nisan2012.pdf

Ünal F. (2007). Çocuklarda Empatinin Gelişimi: Empatinin Gelişiminde Anne-Baba Tutumlarının Etkisi. *Milli Eğitim Dergisi,* 176,134-48.

Research Article

Üniversite Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Algılarının ve Bilişsel ve Duygulanımsal Empati Düzeylerinin İncelenmesi

Investigation of University Students' Perceptions of The Disabled and Their Cognitive and Affective Empathy Levels

Hacı ÇALIŞKAN	Hande ŞAHİN
Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü haci.caliskan1313@gmail.com https://orcid.org/0000-0001-7662-5970	Prof. Dr., Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi hande_k1979@yahoo.com https://orcid.org/0000-0002-0012-0294

Extensive Summary

Human beings are born, grow and die. In this process, which lasts from birth to death and is called life, individuals become disabled as a result of losing their physical, psychological, sensory and social abilities as a result of congenital or subsequent disasters, inadequate nutritional conditions, accidents or diseases, partially or completely preventing their vital activities and making it difficult for them to maintain their social lives. As a result of this decrease in the ability to work, disabled people have had to struggle with many problems throughout history. In this direction, one of the areas where disabled people have to struggle the most in the historical process is the struggle to maintain their existence despite the prejudices of the society. Due to the new conditions created by the information society, each individual perceives the world quite differently. The reasons for this difference include various reasons such as the individual's developmental level, family structure and economic status. With the increase in knowledge and social developments over time, despite these differences, people have started to pay more attention to living in unity and solidarity by putting themselves in the other's shoes. As a result, the concept of empathy has come to the fore. With empathy, adults' recognizing disabled people, knowing the rights of disabled people and accepting disabled people with their differences positively affect social cohesion. As a result of the studies conducted, it has been determined that the ability to empathize prevents the negativities in communication and enables the establishment of more positive connections; increases cooperation, social adaptation, social sensitivity and other prosocial attitudes; and has a demeaning effect on aggression and other antisocial attitudes.

In this study, how disabled people, one of the disadvantaged groups of the society, are perceived in the society is examined and the concept of empathy is mentioned. The main purpose of the study is to examine the perceptions of university students towards disabled individuals and their cognitive and affective empathy levels and to make recommendations regarding the existing perceptions. In line with this purpose, data were obtained from 970 students studying at Kırıkkale University with the survey method and examinations were made to reveal the perceptions of university students towards disabled individuals and their cognitive empathy levels. As a result of the study, the characteristics of the disabled people, the opinions of the society and the factors that are effective in the emergence of the perception of disability were mentioned. In the study, socio-demographic information form, Perception Scale for Individuals with Disabilities and Cognitive and Affective Empathy Scale were used to obtain data on the individual characteristics of the participants. Cluster sampling method, one of the probability sampling methods, was used to determine the sample. For this purpose, the study sample consisted of 970 students from five faculties, based on the voluntary participation of the students studying at the

Faculty of Law, Faculty of Veterinary Medicine, Faculty of Humanities and Social Sciences, Faculty of Health Sciences and Faculty of Fine Arts, stratified according to the placement score types in the fall semester of the 2023-2024 academic year.

Students who were continuing their regular undergraduate education (colleges, distance education and secondary education were excluded from the study) and who voluntarily agreed to participate in the study were included in the study. The research does not include questions that violate the personal rights and private lives of the participants. The research data were collected in the fall semester of the 2023-2024 academic year at Kırıkkale University. "Socio Demographic Information Form", 'Perception Scale for Individuals with Disabilities' developed by Diğer-Yıldız (2021) and 'Cognitive and Affective Empathy Scale' adapted into Turkish by Gıca et al. (2021). Perception Scale for Individuals with Disabilities: It is a 5-point Likert-type scale developed by Diğer and Yıldız (2021) to measure the perception of disability. In the scale consisting of 20 items, the items were determined as "5: Strongly Agree", "4: Agree", "3: Undecided", "2: Disagree", and "1: Strongly Disagree". There are no reverse items in the scale. The scale consists of four sub-dimensions: Adoption, Awareness, Individual Support and Social Environment. While the overall reliability coefficient of the scale was 0.86, the Cronbach Alpha reliability coefficients of the sub-dimensions were found to be 0.80 for the adoption sub-dimension, 0.73 for the awareness sub-dimension, 0.71 for the individual support sub-dimension and 0.61 for the social environment sub-dimension, respectively.

Cognitive and Affective Empathy Scale: The scale developed by Reniers et al. in 2011 has 31 items. While the items are categorized under two main headings as cognitive and affective empathy, the original QCAE is dimensioned in 5 factors. The scale was adapted into Turkish by Gıca et al. According to the reliability results, when the item-total relationship was examined, eight of the thirty-one items were found to have a relationship coefficient below 0.20, and the internal consistency (Cronbach's alpha) coefficient of the remaining 23 items was found to be 0.72 after item elimination.

SPSS program was used to analyze the data and normality test was applied to the data first. In the analyses where the data were normally distributed, Independent Samples T Test was used for the independent variables of gender, employment status, having a disabled person in the family, working with a disabled person and having a disabled person in the classroom; One-Way Analysis of Variance was used for the variables of age, faculty, department, class, family structure, income status, number of siblings and place of birth. Tukey test, one of the Post Hoc tests, was used to reveal the difference between the groups in significant results of ANOVA. Pearson Correlation Coefficient was calculated to reveal the relationship between perception towards individuals with disabilities and cognitive affective empathy.

In the study it was determined that 67.4% of the students participating in the study were girls, 32.6% were boys. While the majority of the students were between the ages of 18-23, only 8.2% of the sample was over the age of 24. When the distribution of students according to their faculties is analyzed, it is seen that there are more participants from the Faculty of Humanities and Social Sciences (34.4%) and the Faculty of Health Sciences (24.8%), similar to the student density. It was determined that students generally had nuclear families (82.6%), had moderate income (76.4%), had more than two siblings and lived in the city center (70.1%). While 6.3% of the students had a disabled person in their family, 6% had worked with a disabled person before, and 7.3% had a disabled friend in their class.According to the results obtained from the study, there was a significant difference between the perceptions of the students participating in the study on disability and cognitive-affective empathy levels and gender and the faculty of study, while a significant difference was also found between the perceptions on disability and income level ($p<0.0.5$). When the relationship between the total scores of the two scales was examined, a negative and low level relationship was found between Perception of People with Disabilities and Cognitive and Affective Empathy. It was found that women, those studying at the Faculty of Health Sciences, those with a good perception of their income and those who had a disabled person in their class had higher levels of perception towards disabled individuals and cognitive affective empathy.